

MUZEUL BRĂILEI „CAROL I”

**ISTROS
XXI**

**IN HONOREM PROFESSORIS
VALERII SÎRBU**

**MUZEUL BRĂILEI
”CAROL I”**

EDITURA ISTROS

**BRĂILA
2015**

COLEGIUL DE ONOARE / HONOUR BOARD:

- Prof. Dr. **VICTOR SPINEI** – „Al. I. Cuza” University of Iași and Institute of Archaeology Iași, member of Romanian Academy (Romania), *honour president*.
- Prof. Dr. **JAN BEMMANN** – Institut für Vor - und Frühgeschichtliche Archäologie, Rheinische „Friedrich-Wilhelms” - Universität Bonn (Germany), *honour member*.
- Prof. Dr. **JAN BOUZEK** – „Charles” University Prague (Czech Republic), *honour member*.
- Prof. Dr. **FALKO DAIM** - Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz (Germany), *honour member*.
- Prof. Dr. **DIANA GERGOVA** – The National Institute of Archaeology and Museum Sofia (Bulgaria), *honour member*.
- Prof. Dr. **ION NICULIȚĂ** - The State University, Chișinău (Rep. of Moldova), *honour member*.
- Dr. **ANTON KERN** - Prahistorische Abteilung des Naturhistorisches Museum, Wien (Austria)
- Prof. Dr. **TIVADAR VIDA** - Institute of Archaeology, Budapest (Ungaria)

COLEGIUL DE REDACȚIE / EXECUTIVE BOARD

- Prof. Dr. **IONEL CÂNDEA** – „Lower Danube” University of Galați and Museum of Brăila „Carol I” (Romania), *editor in chief*.
- Dr. **VALERIU ȘÎRBU**, Museum of Brăila „Carol I” and Institute of Archaeology „V. Pârvan” Bucharest (Romania), *scientific secretary*.
- Dr. **CRISTIAN LUCA** – „Lower Danube” University of Galați (Romania), *member*.
- Dr. **STĂNICĂ PANDREA** - Museum of Brăila „Carol I” (Romania), *member*.
- Dr. **COSTIN CROITORU** - Museum of Brăila „Carol I” (Romania), *member*.

Computer processing: EVDOCHIA SMAZNOV

Orice corespondență referitoare la revista ISTROS se va adresa:
Muzeul Brăilei „Carol I”,
Piața Traian, nr. 3, 810153,
BRĂILA,
e-mail: sediu@muzeulbrailei.ro

Any remark concerning ISTROS must be addressed to:
Muzeul Brăilei „Carol I”,
Piața Traian, no. 3, 810153,
BRĂILA,
e-mail: sediu@muzeulbrailei.ro

ISSN: 1453-6943

CONTENTS

Preistorie. Protoistorie. Antichitate / Prehistory. Protohistory. Antiquity

KATARINA DMITROVIĆ, <i>Două fațete ale vieții: așezări și necropole din epoca bronzului timpuriu în bazinul de vest al Moravei / Two faces of life: the Early Bronze Age Necropolises and Settlements in the Western Morava Basin</i>	13
ALEXANDRU SZENTMIKLOSI, <i>Primele menționări cartografice ale fortificației de epoca bronzului de la Cornești-Iarcuri, jud. Timiș / First Map-Drawing Mentions of the Bronze Age Fortification from Cornești-Iarcuri, Timiș County</i>	31
MARIJA LJUŠTINA, <i>Dunărea conectează: așezările din epoca de mijloc a bronzului de la Omoljica-Zlatica și Pančevo-Najeva Ciglana vs. vecinii lor de la Vinča-Belo Brdo, nordul Serbiei / The Danube Connects: Middle Bronze Age Settlements at Omoljica-Zlatica and Pančevo-Najeva Ciglana vs. their Neighbours from Vinča-Belo Brdo, North Serbia</i>	57
DAVIDE DELFINO, <i>Arheologia contactului dintre popoarele din zona Mediteranei și a Atlanticului în prima jumătate a mileniului I a. Chr. în Portugalia: rolul cursului mijlociu al râului Tajo (Tagus) / Archaeology of contact between Mediterranean and Atlantic peoples in first half of I millennium BC in Portugal: the role of Portuguese Middle Tagus</i>	107
ION NICULIȚĂ, AUREL ZANOCI, MIHAIL BĂȚ, <i>Noi situri din epoca fierului descoperite în preajma satului Stohnaia, raionul Rezina, Republica Moldova / Newly Discovered Iron Age Sites Near the Village of Stohnaia, Rezina District, Republic of Moldova</i>	153

DIANA DIMITROVA, <i>Mormântul regelui Seuthes al III-lea din tumulul Golyama Kosmatka – Fazele de construcție și de utilizare / The Tomb of King Seuthes III in Golyama Kosmatka Tumulus – Stages of Construction and Use</i>	177
JAN BOUZEK, <i>O zeiță mamă în Tracia / A Goddess Mother in Thrace</i>	235
ELENA FIALKO, <i>Se luptau amazoanele scitice cu adevărat? / Did the Scythian Amazons Really Fight</i>	265
OLENA DZNELADZE, DENIS SIKOZA, OLEKSANDR SYMONENKO, <i>Mormântul aristocratic din cimitirul scitic târziu de la Chervony Mayak (zona Niprului Inferior) / The Aristocratic Tomb on the Late Scythian Cemetery Chervony Mayak in Lower Dnieper Region</i>	299
DRAGOȘ MĂNDESCU, <i>În legătură cu cele mai vechi importuri rhodiene la Cetățeni / Regarding the Earliest Rhodian Imports to Cetățeni</i>	327
TOMASZ BOCHNAK, <i>Chihlimbarul, dar și ce altceva pe drumul chihlimbarului? Mărfurile căutate de celți în nordul Carpaților / L'ambre, mais quoi d'autre sur la route de l'ambre? Les marchandises recherchées par les Celtes au nord des Carpates ....</i>	343
VALERIU SIRBU, CRISTIAN ROMAN, <i>Complexul dacic nr. 74 de la Hunedoara - Grădina Castelului (Jud. Hunedoara). Reconsiderat / Complexe dace no. 74 de Hunedoara-Grădina Castelului (dép. de Hunedoara). Reconsidération</i>	381
CATALIN BORANGIC, <i>Cu pletele în vânt pe vreme de ploaie. Aveau sau nu coifuri războinicilor lui Decebal? / With the hair in the wind during the rain. Did Decebal's warriors wear helmets?</i>	417

CRISTINA BODÓ, <i>Lucrări ale arhitecților greci în zona capitalei Regatului Dac / Greek Architects' Works in the Area of the Dacian Kingdom's Capital</i>	465
MAGDALENA ȘTEFAN, DAN ȘTEFAN, DAN BUZEA, <i>Un nou punct fortificat în peisajul arheologic al secolelor I a. Chr. - I p. Chr. în zona Jigodin – Harghita în estul Transilvaniei / A New Fortified Site in the Archaeological Landscape of the 1st c. BC – 1st c. AD in the Area of Jigodin - Harghita in Eastern Transylvania</i>	499
LIANA OȚA, SILVIU OȚA, „Tezaurul de la Buzău”/ “The treasure of Buzău”	537

Evul Mediu românesc și european / Romanian and European Middle Ages

DUMITRU ȚICU, <i>Opinii privind necropola din jurul rotondei de la Ilidia. Întregiri la arheologia funerară medievală / Opinions concerning the necropolis around the rotunda from Ilidia. Completions regarding the funeral medieval archaeology</i>	579
ALIN ANTON, <i>Elemente de cronologie ale târgului medieval Târgșor / Chronological elements of the medieval town of Târgșor</i>	621
RODICA GABRIELA HERBEL, <i>Biserica de lemn din satul Amărăști, comuna Amărăști, județul Vâlcea / The Wooden Church of Amărăști, Commune of Amărăști, Vâlcea County</i>	663
MIHAI SORIN RĂDULESCU, <i>Cantacuzinii din Bavaria în secolul XIX / Die Bayerischen Cantacuzene im XIX. JH.</i>	685

Prezentări / Recenzii

VICTOR SPINEI, <i>Mongolii și românii în sinteza de istorie ecleziastică a lui Tholomeus din Lucca / Les Mongols et les Roumains dans la synthèse d'histoire ecclesiastique de Tholomeus de Lucca (Cosmin Zamfirache)</i>	711
---	-----

DOUĂ FAȚETE ALE VIETII: AȘEZĂRI ȘI NECROPOLE DIN EPOCA BRONZULUI TIMPURIU ÎN BAZINUL DE VEST AL MORAVEI

KATARINA DMITROVIĆ (ČAČAK - SERBIA)

Cuvinte cheie: necropole, așezări, epoca bronzului timpuriu, relații, cronologie, grupuri culturale, bazinul de vest al Moravei.

Rezumat: Studiul de față se referă la relațiile dintre necropolele și așezările din epoca bronzului timpuriu din bazinul de vest al Moravei, teritoriu care, de fapt, reprezintă limita dintre centrul și vestul Serbiei. Încă avem o imagine inegală a răspândirii așezărilor și necropolelor în această zonă: necropolele de sub tumulii care aparțin grupului Belotić – Bela Crkva sunt concentrate exclusiv în partea de nord a acestui spațiu. Pe de altă parte, așezările cunoscute sunt mai degrabă rar și insuficient investigate. Așezările pot fi atribuite grupului Bubaň Hum IV – Ljuljaci, care a apărut la începutul mileniului II a. Chr. și a provocat, probabil, retragerea vechiului grup Belotić – Bela Crkva în afara lanțului muntos Jelica.

**TWO FACES OF LIFE: THE EARLY BRONZE AGE
NECROPOLISES AND SETTLEMENTS
IN THE WESTERN MORAVA BASIN**

KATARINA DMITROVIĆ (ČAČAK - SERBIA)

Keywords: necropolises, settlements, Early Bronze Age, relations, chronology, cultural groups, Western Morava basin.

Abstract: The paper reveals the relations between the necropolises and the settlements from the Early Bronze Age in the Western Morava basin, the territory which in the fact represents the border among central and western Serbia. There is still uneven picture of necropolises and settlements distribution: the necropolises under the mounds that belong to the Belotić – Bela Crkva group, are exclusively concentrated in the northern part of this area. On the other side, the known settlements are rather rare and insufficiently investigated. They can be ascribed to the Bubanj Hum IV – Ljuljaci group, which appeared at the beginning of the II millennium BC and possibly caused a withdrawal of older group Belotić – Bela Crkva out of the range of Jelica Mountain.

PRIMELE MENȚIONĂRI CARTOGRAFICE ALE FORTIFICAȚIEI DE EPOCA BRONZULUI DE LA CORNEȘTI-*IARCURI*, JUD. TIMIȘ

ALEXANDRU SZENTMIKLOSI (TIMIȘOARA - ROMÂNIA)

Cuvinte-cheie: Banat, Cornești, fortificație, epoca bronzului, cultura Cruceni-Belegiș, hărți, sec. XVIII.

Rezumat. La nord de localitatea Cornești, situată la 18 km nord de Timișoara, se află *Iarcurile*, cea mai mare fortificație de epoca bronzului din Europa.

Toponimul de „*Iarcuri*” poate fi asociat fie cu urmele unor șanțuri de hotar sau fortificații de pământ (val și șanț), fie cu tronsoane ale vechilor drumuri romane. Termenul de „iarc” („șanț de hotar”) ar putea deriva fie din cuvântul turcesc („ark”, „arka”) sau din slavă („jarak”), sensul general fiind cel de „șanț”, „canal”, „tranșee”.

Dimensiunea uriașă a acestei fortificații preistorice a atras atenția topografilor militari de la începutul sec. XVIII. Cea mai timpurie reprezentare a fortificației de la Cornești-*Iarcuri* pe care o cunoaștem în prezent apare pe o hartă întocmită în anul 1720 (*Mappa von dem Temesvaer District*). Următoarele reprezentări ale fortificației de la Cornești apar pe mai multe copii ale hărților întocmite de inginerul D. Haring, locotenentul C.I. Kayser și stegarul D'Hautemont (așa numitele „hărți Mercy”), întocmite în perioada 1723-1725.

Valurile de pământ care delimitează Incintele I, II și III ale fortificației preistorice au fost marcate de topografii habsburgici cu toponimul de „*Schantz Klenovaz/Schanz Kienovatz*”. Acest toponim se va păstra pe diferite hărți din sec. XVIII, printre ultimele numărându-se hărțile publicate la Viena în 1765 și 1800.

Atribuite inițial populațiilor avare, valurile de pământ de la Cornești se datează în perioada târzie a epocii bronzului (a doua jumătate a milen. II a.Chr.), fiind construite de comunitățile de tip Cruceni-Belegiș din zonă.

FIRST MAP-DRAWING MENTIONS OF THE BRONZE AGE FORTIFICATION FROM CORNEȘTI-*IARCURI*, TIMIȘ COUNTY

ALEXANDRU SZENTMIKLOSI (TIMIȘOARA - ROMANIA)

Keywords: Banat, Cornești, fortification, Bronze Age, Cruceni-Belegiș culture, maps, 18th century.

Abstract. *Iarcurile*, the largest fortification of the Bronze Age from Europe, is situated at about 18 km north to Timișoara, and north to the locality Cornești.

The toponym of „*Iarcuri*” can be associated either to the traces of several bounding trenches or earthen fortifications (ramparts with defensive ditches), or to the sections of the ancient Roman roads. The term of „*iarc*” („bounding trench”) could derive either from the Turkish word „*ark*”/”*arka*” or from the Slave „*jarak*”, but the general meaning is that of „ditch”, „channel”, „trench”.

The huge prehistoric fortification came into notice of the military surveyors at the beginning of the 18th century. The earliest representation of the fortification from Cornești-*Iarcuri* known nowadays appeared on a map drawn up in 1720 (*Mappa von dem Temesvaer District*). The following representations of the fortification from Cornești appeared on several copies of the maps drafted by the engineer D. Haring, by the lieutenant C.I. Kayser and by the ensigner D’Hautemont (so called „maps Mercy”), drafted during the period between 1723-1725.

The ramparts that delimited the Enclosures I, II and, partially, Enclosure III of the prehistoric fortification had been marked by the Habsburg surveyors with the toponym „*Schantz Klenovaz/Schanz Kienovatz*”. This toponym would be used on different maps from the 18th century. Among the latest maps are those published in Wien in 1765 and 1800.

Initially assigned to the Avar populations, the ramparts from Cornești-*Iarcuri* are dated in the Late Bronze Age (the second half of the 2nd millennium B.C), and they were constructed by the communities of Cruceni-Belegiș culture from the region.

**DUNĂREA CONECTEAZĂ: AȘEZĂRILE DIN EPOCA DE
MIJLOC A BRONZULUI DE LA OMOLJICA-ZLATICĂ ȘI
PANČEVO-NAJEVA CIGLANA VS.VECINII LOR DE LA
VINČA-BELO BRDO, NORDUL SERBIEI**

MARIJA LJUŠTINA (BELGRAD - SERBIA)

*Lui Valeriu Sîrbu – cercetător respectat,
coleg de nădejde și prieten drag*

Cuvinte cheie: bazinul Dunării, epoca de mijloc a bronzului, așezări, ceramică, cultura Vatina.

Rezumat. Așezările cercetate aparținând culturii Vatina de la Omoljica-Zlatica, Pančevo-Najeve Ciglane și Vinča-Belo Brdo, din nordul Serbiei, au beneficiat de faptul că se aflau în apropierea Dunării – un important factor de legătură în lumea epocii de mijloc a bronzului. Cele trei așezări se aseamănă prin multe caracteristici, începând cu poziția lor în vecinătatea Dunării, în locuri populate încă din preistorie. Stilul ceramic și bogatul inventar arheologic sunt, de asemenea, comune. În plus, așezările din aceste trei situri arată modul în care cultura Vatina a fost integrată în spațiul mai mare al culturilor din epoca bronzului din bazinul carpatic.

**THE DANUBE CONNECTS: MIDDLE BRONZE AGE
SETTLEMENTS AT OMOLJICA-ZLATICA AND PANČEVO-
NAJEVA CIGLANA VS. THEIR NEIGHBOURS FROM
VINČA-BELO BRDO, NORTH SERBIA**

MARIJA LJUŠTINA (BELGRADE - SERBIA)

*To Dr. Valeriu Sîrbu – respectable scholar,
reliable colleague and dear friend*

Keywords: Danube basin, Middle Bronze Age, settlements, pottery, Vatin culture

Abstract. The analysed Vatin culture settlements at Omoljica-Zlatica, Pančevo-Najeve Ciglana and Vinča-Belo Brdo in North Serbia benefited from being established by the Danube – a great connective factor in the world of the Middle Bronze Age. The three settlements share so many characteristics, starting from the position in the vicinity of the Danube, at the places which had already been settled in prehistory, prior to the Middle Bronze Age. They have not only pottery style, but the wider repertoire of finds illustrating the material culture, in common. What's more, the settlements at the three sites enlighten how the Vatin culture was integrated into a wider space of the Bronze Age cultures of the Carpathian basin.

**ARHEOLOGIA CONTACTULUI DINTRE POPOARELE DIN
ZONA MEDITERANEI ȘI A ATLANTICULUI ÎN PRIMA
JUMĂTATE A MILENIULUI I A. CHR. ÎN PORTUGALIA:
ROLUL CURSULUI MIJLOCIU AL RÂULUI TAJO (TAGUS)***

DAVIDE DELFINO (ABRANTES - PORTUGALIA)

Cuvinte cheie: epoca târzie a bronzului; orientalizare; cursul mijlociu al râului portughez Tajo; arheologie de contact; metodologie.

Rezumat. Contactul dintre grupurile umane din zona Atlanticului (Portugalia) și popoarele mediteraneene, în răstimpul dintre secolele IX – VI a. Chr., poate fi cercetat sub termenul de „arheologie de contact”: această formulă, împrumutată din arheologia istorică din Brazilia, sugerează anumite metode aflate la confluența dintre științele istorice și arheologia preistorică, cu o anumită adaptare la protoistoria europeană. Un exemplu al aplicării este studierea interacțiunii dintre indigeni și mediteraneeni în valea cursului mijlociu al râului portughez Tajo: partea din Portugalia centrală este în prima linie a pătrunderii directe și indirecte a popoarelor mediteraneene de-a lungul râului Tajo.

**ARCHAEOLOGY OF CONTACT BETWEEN
MEDITERRANEAN AND ATLANTIC PEOPLES
IN FIRST HALF OF I MILLENNIUM BC IN PORTUGAL:
THE ROLE OF PORTUGUESE MIDDLE TAGUS***

DAVIDE DELFINO (ABRANTES - PORTUGAL)

Keywords: Late Bronze Age; Orientalizing; Portuguese Middle Tagus; Contact Archaeology; Metodology.

Abstract: Contact during IX and VI century BC between local human group in Atlantic western side (Portugal) and Mediterraneans peoples can be investigate below the term “contact archaeology”: this word, borrow from historical archaeology of Brasil, suggest some methods between history sciences and prehistory archeology, with some adaptation to the European protohistory. An example of application is the study of interaction between indigenous and Mediterranean in Portuguese Middle Tagus Valley: that part of Central Portugal is like a frontline between the direct and indirect penetration of Mediterranean peoples in Tagus River.

**NOI SITURI DIN EPOCA FIERULUI DESCOPERITE ÎN
PREAJMA SATULUI STOHNIAIA, RAIONUL REZINA,
REPUBLICA MOLDOVA**

**ION NICULIȚĂ, AUREL ZANOCI, MIHAIL BĂȚ
(CHIȘINĂU – REPUBLICA MOLDOVA)**

Cuvinte-cheie: microzona Saharna, epoca fierului, traco-geți, fortificații, așezări civile.

Rezumat. În microzona Saharna, bazinul Nistrului Mijlociu, ca urmare a investigațiilor arheologice și a cercetărilor de suprafață au fost atestate 13 fortificații și 14 așezări civile, care au fost atribuite comunităților traco-getice. Dintre acestea, prezintă interes două cetăți (Stohnaia III, Stohnaia IV) și două așezări civile (Stohnaia V, Stohnaia VI), descoperite recent în preajma satului Stohnaia. Fortificațiile au fost amplasate pe malurile înalte ale unui canion care pleacă de la albia Nistrului și înaintează spre interiorul teritoriului. Pentru fortificarea lor, deopotrivă cu factorii naturali, au fost utilizate elemente defensive artificiale de tip „zid din lemn cu emplecton din pământ și piatră”. Așezările civile erau situate în imediata apropiere a fortificațiilor, constituind împreună cu ele o „aglomerație” de situri.

**NEWLY DISCOVERED IRON AGE SITES NEAR
THE VILLAGE OF STOHNAIA, REZINA DISTRICT,
REPUBLIC OF MOLDOVA**

**ION NICULIȚĂ, AUREL ZANOCI, MIHAIL BĂȚ
(CHIȘINĂU – REPUBLIC OF MOLDOVA)**

Keywords: Saharna micro-zone, Iron Age, Thraco-Getae, fortifications, civil settlements.

Abstract. In the Saharna micro-zone of the Middle Dniester basin as a result of archaeological investigations and surface research there have been certified 13 fortifications and 14 civilian settlements, which were assigned to the Thracio-Getic communities. Of these are of interest two fortresses (Stohnaia III, Stohnaia IV) and two civilian settlements (Stohnaia V, Stohnaia VI) recently discovered near the village of Stohnaia. The fortifications were located on the high sides of a canyon that comes from the Dniester riverbed inland. For their consolidation, in addition to natural factors, artificial defensive elements of the type “wooden wall with earth and stone filling” were used. Civil settlements were located in the vicinity of the fortifications, forming together an “agglomeration” of sites.

MORMÂNTUL REGELUI SEUTHES AL III-LEA DIN TUMULUL GOLYAMA KOSMATKA – FAZELE DE CONSTRUCȚIE ȘI DE UTILIZARE

DIANA DIMITROVA (SOFIA - BULGARIA)

În onoarea profesorului Valeriu Sîrbu

Cuvinte cheie: mormânt, Seuthes al III-lea, tumul, construcție, templu, sală, arhitectură, complex, vale, imortalitate.

Rezumat. Mormântul regelui trac Seuthes al III-lea – o construcție arhitecturală monumentală aflată în tumulul Golyama Kosmatka din Valea Regilor Traci – a fost descoperit pentru Bulgaria și pentru umanitate în anul 2004 de către o echipă condusă de Dr. Georgi Kitov. Acest studiu dovedește că respectiva construcție a fost amenajată într-un tumul deja existent, fiind inițial folosită drept sală pentru misterii înainte să fie transformată în mormântul dinastiei odrise, unde regele Seuthes al III-lea a fost îngropat în mod simbolic la începutul secolului al III-lea î.Hr.

**THE TOMB OF KING SEUTHES III IN
GOLYAMA KOSMATKA TUMULUS
– STAGES OF CONSTRUCTION AND USE**

DIANA DIMITROVA (SOFIA - BULGARIA)

Tribute to Prof. Valeriu Sîrbu

Keywords: tomb, Seuthes III, tumulus, construction, temple, hall, architecture, complex, valley, immortality.

Summary. The tomb of the Thracian King Seuthes III – a monumental architectural construction in Golyama Kosmatka tumulus, located in the Valley of the Thracian Kings – was discovered for Bulgaria and the world in 2004 by a team directed by Dr. Georgi Kitov. This study gives proofs that the construction was built in an already finished tumular embankment and was first used as a mystery hall prior to be turned into Odryssian dynasty family tomb where the King Seuthes III was buried symbolically in early 3rd c. BC.

ZEIȚĂ MAMĂ ÎN TRACIA*

JAN BOUZEK (PRAGA – CEHIA)

Cuvinte cheie: greutăți, Tracia, Pistiros, religie, textile, Zeița Mamă, Cibeles.

Abstract. În afară de Bendis, un fel de Artemis din mitologia greacă, Meter Theon (zeița mamă) sau Cibeles a făcut, de asemenea, parte din panteonul tracic, cum o dovedesc tezaurul de la Rogozen, plăcile de teracotă cu Cibeles și greutățile războiului de țesut din Pistiros, care prezintă pe fețele laterale simboluri ale luminii, soarelui, stelelor și ale zeiței feminine cu fusta largă; în partea inferioară este anagrama *thea meter* (?). Greutatea este analizată prin prisma altor tipuri de greutăți de război de țesut din Grecia și din Balcani, a religiei trace, a aspectelor religioase ale torsului și țesutului și în relație cu „emanciparea” femeilor în perioada elenistică timpurie.

A GODDES MOTHER IN THRACE*

JAN BOUZEK (PRAGUE - CZECH REPUBLIC)

Keywords: loom-weights; Thrace; Pistiros; religion; textile; Mother of Gods; Kybele.

Abstract. Besides Bendis, near to Greek Artemis, Meter Theon or Kybele was also part of Thracian pantheon, as witnessed by the Rogozen treasure, terracotta plaques with Cybele, and by magic loom-weight from Pistiros, which bears on its lateral faces symbols of lighting, of solar standard, stars and female deity with broad skirt; on the bottom anagram thea meter (?).The weight is analysed in the frame of other loom-weight types in Greece and the Balkans, of Thracian religion, of the religious aspects of spinning and weaving, and in relation to “emancipation” of women in Early Hellenistic period.

SE LUPTAU AMAZOANELE SCITICE CU ADEVĂRAT?

ELENA FIALKO (KIEV – UCRAINA)

Cuvinte cheie: Sciția europeană, amazoane, armă, răni de război, epoca timpurie a fierului.

Rezumat. Poveștile referitoare la existența amazoanelor sunt faimoase încă din Antichitate. Drept dovadă sunt mențiunile despre legendele privindu-le pe aceste femei războinice întâlnite atât în literatură, cât și în operele de artă antice. Sursele arheologice, literatura și arta antică plasează războinicele printre nomazii din nordul Mării Negre din epoca timpurie a fierului. Mai bine de 130 de morminte ale acestor femei înarmate au fost descoperite pe teritoriul Sciției europene. Majoritatea femeilor aparțineau așa numitei clase de mijloc și se poate spune că existau cinci straturi sociale în mediul lor.

Până acum, problema implicării directe a femeilor scitice în lupte rămâne încă deschisă. Urme ale rănilor ne permit să dăm un răspuns afirmativ la această întrebare. Rănilor (răni înjunghiate pe craniu sau membre, fracturi de membre, răni provocate de săgeți) indică limpede caracterul lor „militar”. De aici se vede că, în societatea scitică, femeile erau în mod egal implicate în conflictele militare alături de bărbați. Iată de ce amazoanele scitice erau înmormântate conform ritualului pentru războinicii scitici și, foarte important, cu armele lor personale.

DID THE SCYTHIAN AMAZONS REALLY FIGHT?

ELENA FIALKO (KIYV – UKRAINE)

Keywords: European Scythia, Amazons, weapon, combat injuries, Early Iron Age.

Abstract. Allusions to the Amazons are famous since antiquity. We find the wide reflections of the legends about the women warrior in ancient literature and the pieces of art. Archaeological sources, as well as ancient literature and art, set the presence of warrior women among the nomads of the Northern Black Sea in the early Iron Age. More than 130 graves of armed women have been identified on the territory of the European Scythia. Most of these women belong to the so called middle-class. At the same time we can say that they represent the five social strata in their environment.

The question about the direct involvement of the Scythian women in combats is still open until now. Traces of wounds allow us to give the affirmative answer to this question. Injuries (stab wounds on the skull and limbs, limb fractures, wounds from arrows) clearly indicate their "military" character.

Thereby women were equally involved in military conflicts along with men in the Scythian society. That is why the Scythian Amazons were buried in accordance to the burial ritual of Scythian warriors and, most importantly, with their personal weapons.

**MORMÂNTUL ARISTOCRATIC DIN CIMITIRUL SCITIC
TÂRZIU DE LA CHERVONY MAYAK
(ZONA NIPRULUI INFERIOR)**

**OLENA DZNELADZE, DENIS SIKOZA,
OLEKSANDR SYMONENKO (KIEV - UCRAINA)**

Cuvinte cheie: sciții târzii, sarmații, așezare fortificată, cimitir, Niprul Inferior, Chervony Mayak, mormânt, catacombă, fibulă, cupă cu slip roșu, mărgelă, colier, cronologie.

Abstract. Cimitirul Chervony Mayak este singura necropolă a sciților târzii încă disponibilă pentru cercetări sistematice. La săpăturile din 2013, singurul mormânt intact din zona cercetată a fost mormântul nr. 119. În catacombă erau îngropate două femei mai în vârstă. Scheletele erau întinse pe spate, pe direcția nord-vest, pe un pământ de culoare închisă (probabil resturi de pâslă). Bunurile găsite în mormânt (ceramică roșie, fibule, mărgelă, produse de îngrijire personală) permit cercetătorilor să dateze mormântul nr. 119 în prima jumătate a secolului al II-lea p. Chr.

**THE ARISTOCRATIC TOMB ON THE LATE SCYTHIAN
CEMETERY CHERVONY MAYAK
IN LOWER DNEIPER REGION**

**OLENA DZNELADZE,
DENIS SIKOZA,
OLEKSANDR SYMONENKO (KIYV- UKRAINE)**

Keywords: Late Scythians, Sarmatians, fortified settlement, burial ground, Lower Dnieper, Chervony Mayak, grave, catacomb, fibula, red-slip cup, beads, necklace, chronology.

Abstract. The burial ground Chervony Mayak is the only Late Scythian cemetery that is available for the regular excavations. In 2013 the only intact burial in excavation area was the grave no. 119. In the catacomb two elderly women were buried. Skeletons lied supine, directed to Northwest, on the brown dust (probably, the remains of felt). The grave goods (red-slip pottery, fibulae, beads, toiletry) permit to date the burial 119 to the first half of the 2nd century AD.

ÎN LEGĂTURĂ CU CELE MAI VECHI IMPORTURI RHODIENE LA CETĂȚENI

DRAGOȘ MĂNDESCU (PITEȘTI - ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: Cetățeni, ștampile amforice, Rhodos, eponimul Xenofanes, fabricantul Aristeidas 2.

Rezumat. Autorul discută două ștampile amforice rhodiene descoperite în perioada interbelică în așezarea geto-dacă de la Cetățeni și le consideră cele mai vechi ștampile de eponim, respectiv de fabricant, din acel sit: eponimul Xenofanes (189 a.Chr.) și fabricantul Aristeidas 2 (cu o perioadă de activitate cuprinsă între circa 193 a.Chr. și circa 174/172). Datarea celor două piese, conform cronologiei revizuite („joase”), a ștampilelor amforelor de Rhodos, aduce noi argumente pentru plasarea începuturilor așezării de la Cetățeni, cel mai târziu, la începutul sec. II a.Chr.

REGARDING THE EARLIEST RHODIAN IMPORTS TO CETĂȚENI

DRAGOȘ MĂNDESCU (PITEȘTI - ROMANIA)

Key words: Cetățeni, stamped amphora handles, Rhodes, the eponym Xenofanes, the fabricant Aristeidas 2.

Abstract. The author discusses about two Rhodian amphora stamps discovered in the lapse between the two World Wars in the Late Iron Age settlement from Cetățeni and he considers them as the oldest stamps of eponym and of fabricant, respectively, from that site: the eponym Xenofanes (189 BC) and the fabricant Aristeidas 2 (having a period of activity from ca. 193 BC to ca. 174/172 BC). The dating of the two pieces, conformable to the revised chronology (“low”) of the Rhodian amphora stamps, brings further arguments for considering the establishing of the settlement from Cetățeni at the latest in the beginnings of the 2nd century BC.

**L'AMBRE, MAIS QUOI D'AUTRE SUR LA ROUTE DE
L'AMBRE? LES MARCHANDISES RECHERCHEES
PAR LES CELTES AU NORD DES CARPATES**

TOMASZ BOCHNAK (RZESZÓW - POLOGNE)

Mots-clés : ambre, commerce, esclaves, Celtes, culture de Przeworsk, culture d'Oksywie, période préromaine, sel, fourrure, peau.

Résumé. Les sources écrites ne nous indiquent pas précisément l'assortiment des produits échangés entre les Celtes et leurs voisins septentrionaux du bassin de la Vistule. Les premières descriptions des produits exportés de l'Europe Centrale proviennent des sources médiévales écrites en langue arabe et leur spectre semble être proche aux marchandises demandées antérieurement par les Celtes puis par les Romains. Parmi les produits offerts au nord de Carpates aux commerçants venus de la zone des *oppida*, se trouvent les trois ou quatre produits cités les plus importants, à savoir l'ambre, le sel, les esclaves, et sans doute aussi les fourrures et les peaux.

**COMPLEXUL DACIC NR. 74 DE LA HUNEDOARA -
GRĂDINA CASTELULUI (JUD. HUNEDOARA). RECONSIDERAT**

VALERIU SÎRBU (BRĂILA – ROMÂNIA)

CRISTIAN ROMAN (DEVA – ROMÂNIA)

Cuvinte-cheie: daci, mormînt de incineratie, depunere de piese, obiceiuri funerare, sec. I a. Chr-I p. Chr.

Rezumat. Se prezintă și analizează un mormînt de incineratie dacic, ce face parte dintr-o necropolă databilă de la sfârșitul sec. IV a. Chr. până la cucerirea Daciei de către romani (106 p. Chr.), plus o depunere de piese. Reanalizarea lui este necesară deoarece, după publicările anterioare, s-a mai regăsit un lot important de piese din el. Necropola include, pe lângă morminte de incineratie, de regulă de războinici, și morminte de inhumație, în special un număr neobișnuit de mare de copii; în sec. I p. Chr. sunt documentate, probabil, numai înhumări de copii mici. Vestigiile funerare, alături de cele din cetatea și din așezările din apropiere, documentează prezența unor comunități dacice în zonă pe parcursul celei de a doua epoci a fierului.

**COMPLEXE DACE NO. 74 DE HUNEDOARA-GRĂDINA
CASTELULUI (DÉP. DE HUNEDOARA). RECONSIDÉRATION**

**VALERIU SÎRBU (BRAILA – ROUMANIE)
CRISTIAN ROMAN (DEVA – ROUMANIE)**

Mots-clé: Daces, tombe de crémation, dépôt de pièces, coutumes funéraires, Ier s. av. J.-C.-Ier s. apr. J.-C.

Résumé. L'étude porte sur une tombe de crémation dace qui fait partie d'une nécropole datable depuis la fin du IVe s. av. J.-C. jusqu'à la conquête de la Dacie par les Romains (106 apr. J.-C.), plus un dépôt de pièces. Nous devons, après les publications précédentes, en faire une autre analyse, puisqu'on a trouvé un autre lot important de pièces. La nécropole comprend, outre les tombes de crémation, d'habitude des tombes de guerriers, des tombes d'inhumation aussi, surtout un nombre inhabituellement grand d'enfants ; pour le Ier s. apr. J.-C., on ne documente probablement que d'inhumations de petits enfants. Les vestiges funéraires, à côté de ceux trouvés dans la citadelle et les établissements du voisinage, témoignent de la présence de certaines communautés daciennes dans cette zone, tout le long du second âge du Fer.

CU PLETELE ÎN VÂNT PE VREME DE PLOAIE. AVEAU SAU NU COIFURI RĂZBOINICII LUI DECEBAL?

CĂTĂLIN BORANGIC (BUCUREȘTI - ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: coifuri, geto-daci, reconstituiri istorice, elite războinice.

Rezumat. Prezentul excurs are ca pretext lipsa sau mai bine zis folosirea sporadică a coifurilor în cadrul activităților de *reenactment* care au ca subiect epoca regatului dac. ”Reenactorii” optează de cele mai multe ori să-și reconstituie personajele de epocă dacică fără coifuri, pe fondul penuriei de descoperiri arheologice a unor astfel de piese de echipament militar. Deși rămân unele dintre cele mai puțin cunoscute arme ale epocii în discuție, este improbabil ca acestea să fi lipsit din dotarea războinicilor daci, mai ales din perioada de final a regatului.

Principala sursă de documentare asupra diverselor tipuri de echipamente militare o reprezintă inventarele funerare ale aristocrației, singurul etaj social al cărui arsenal militar a putut fi cercetat mulțumitor. Mormintele acestor nobili, prin riturile și ritualurile practicate, aruncă o lumină parțială asupra modului lor de viață. Între armele războinicilor coifurile aveau o importanță aparte, dată de utilitatea practică și de funcția identitară pe care le cumulau. În ciuda acestor considerente, coifurile, în strânsă relație cu discreția funerară a elitelor din perioada dacică, sunt apariții excepționale în cadrul inventarelor funerare. Ceva mai multe lămuriri aduc reprezentările de arme dacice de pe Columna lui Traian, în piatra căreia sunt reliefate numeroase coifuri dacice folosite atât de către nobilimea războinică, cât și de structurile militare inferioare lor, acei enigmatici *comati*.

Și totuși, dosarul istoric al acestor echipamente este încă relativ solidificat, astfel că în aproape un deceniu de activități de *reenactment* am avut ocazia și, am putea spune obligația, de a fabrica și purta coifuri pentru a le testa utilitatea în cadrul luptelor simulate între diferite grupuri de războinici antici reconstituiți. Se poate spune că un coif era o piesă indispensabilă de armament indiferent de momentul bătăliei, extrem de folosit atât pentru protecția față de toate tipurile de proiectile, cât și împotriva armelor ofensive ale oponentilor.

Coifurile nu puteau lipsi din dotarea războinicilor profesioniști, așa cum se conturează imaginea armatei lui Decebal. Astfel, ele nu au nici un motiv să lipsească din echipamentul amatorilor de *living history* nu doar din dorința de a respecta adevărul istoric, ci și din considerente practice, legate de frecvența accidentărilor în cadrul acestor reconstituiri.

WITH THE HAIR IN THE WIND DURING THE RAIN. DID DECEBAL'S WARRIORS WEAR HELMETS?

CĂTĂLIN BORANGIC (BUCHAREST - ROMANIA)

Keywords: helmets, Geto-Dacians, historical reconstructions, warrior elites.

Abstract. The present endeavour originates in the lack or the sporadic use of the helmet during the activities of re-enactment, that have as a subject the epoch of the Dacian Kingdom. Originated in a lack of archaeological findings of such pieces of military equipment, the helmets are almost totally absent from the panoply of Dacian epoch's re-enacted characters. Although some of the least known weapons of those times, it is unlikely that the helmets would miss from the Dacian warriors' equipment, especially during the final period of the Kingdom.

The main documentation source is represented by the funerary inventories of the aristocracy, the only social class, whose military arsenal was satisfyingly studied. Their tombs, through practiced rites and rituals partially shed a light over their lifestyle. In a way, in the funerary space, the community has reconstructed, as much as possible, what the deceased was during his life, whether we are talking about function, position or wealth. Among the weapons of these warriors, the helmets had a special importance, given by practical utility and by the identity function that they accumulated. Despite these considerations, the helmets, in close relationship with the funerary discretion of the elites from the Dacian period, are exceptional findings in the elite's tombs, rare themselves. Even if they were expensive, hard to reproduce, they should be visible in the funerary inventory, mirror of a panoply from during the life of a warrior. About this situation, the Romanian historiography did not arrive at a consensus yet. Several more clarifications bring the images of Trajan's Column, where numerous Dacian helmets were revealed, used by both the warrior aristocracy and by the inferior military structures, the enigmatic *comati*.

And yet, the historical file of these pieces of equipment is still relatively solidified, so that in almost a decade of activities of re-enactment I had the opportunity and, we might say, the obligation to produce and wear helmets, to test their utility during the simulated fights between different groups of re-enacted warriors. They might say that a helmet was an indispensable piece of weaponry, in any moment of the battle, being extremely useful for both the

protection against all types of projectile, and against the offensive weapons of the opponents.

The helmets could not have missed from the endowment of professional warriors, as it is the sketched image of Decebal's Army. Therefore, there is no reason for which they might have missed from the amateur's equipment of *living history*, not only from the desire to respect the historical reality, but also from practical considerations, based on the frequency of accidents during these events. Therefore, the historians and archaeologists are those who are left to offer morphological and ornamental details for these pieces of equipment.

LUCRĂRI ALE ARHITECȚILOR GRECI ÎN ZONA CAPITALEI REGATULUI DAC*

CRISTINA BODÓ (DEVA – ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: arhitectură greacă, specialiști greci, tehnică de construcție, Munții Șureanu, Sarmizegetusa Regia.

Rezumat: Prezența arhitecților și meșterilor greci, mai ales după expediția pontică a lui Burebista, a dus la apariția în zona capitalei Regatului Dac a numeroase elemente caracteristice arhitecturii elenistice. Vom încerca să înțelegem mai multe despre modul efectiv de lucru, bazându-ne pe ceea ce se cunoaște pentru acest aspect în lumea greacă și, făcând conexiunea cu descoperirile arheologice, să vedem dacă există posibilitatea ca aceleași practici să se regăsească și aici.

GREEK ARCHITECTS' WORKS IN THE AREA OF THE DACIAN KINGDOM'S CAPITAL*

CRISTINA BODÓ (DEVA – ROMANIA)

Keywords: Greek architecture, Greek specialists, construction technique, Şureanu Mountains, Sarmizegetusa Regia.

Abstract. The presence of Greek architects and artisans, especially after Burebista's pontic expedition, led to numerous elements characteristic of Hellenistic architecture appearing in the area of Dacian Kingdom's capital. We will try to better understand the actual work methods, based on what we know about them from the Greek world and, considering the archaeological discoveries, see if it is possible to find the same practices here.

UN NOU PUNCT FORTIFICAT ÎN PEISAJUL ARHEOLOGIC AL SECOLELOR I A. CHR. - I P. CHR. ÎN ZONA JIGODIN – HARGHITA ÎN ESTUL TRANSILVANIEI¹

MAGDALENA ȘTEFAN, DAN ȘTEFAN
(BUCUREȘTI -ROMÂNIA)
DAN BUZEA (SF. GHEORGHE – ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: cetate, epoca târzie a fierului, vizibilitate, sistem defensiv, daci, estul Transilvaniei, turn de veghe, drumuri.

Rezumat. Autorii semnaleză descoperirea unui nou sit fortificat de mici dimensiuni – denumit Jigodin IV – databil în perioada secolelor I a. Chr. – I p. Chr., în apropiere de orașul Miercurea Ciuc, județul Harghita, România, într-un areal în care, pe o rază de 1,5 km de jur împrejur, erau deja cunoscute alte trei situri fortificate mai mari, date în aceeași perioadă. Explicând concentrarea de cetăți prin diferențieri funcționale, punctul de la Jigodin IV este interpretat ca o mică fortăreață sau turn de veghe împrejmuit cu un șanț, parte din sistemul defensiv avansat de puncte de observație și drumuri care susțineau puterea militară a cetății de la Jigodin II; aceasta, la rândul ei, asigura paza centrelor rezidențiale și meșteșugărești de la Jigodin I și III. Descoperirea acestui nou punct este importantă deoarece demonstrează că și în estul Transilvaniei, similar situației din Munții Orăștiei, dacii ocupau și controlau teritoriul într-o manieră complexă, a cărei logică ținea cont în primul rând de organizarea naturală a celor mai bune coridoare de circulație în peisaj.

**A NEW FORTIFIED SITE IN THE ARCHAEOLOGICAL
LANDSCAPE OF THE 1st c. BC – 1st c. AD IN THE AREA OF
JIGODIN-HARGHITA IN EASTERN TRANSYLVANIA¹**

**MAGDALENA ȘTEFAN, DAN ȘTEFAN
(BUCHAREST -ROMANIA)
DAN BUZEA (SF. GHEORGHE – ROMANIA)**

Keywords: late Iron Age fortress, visibility, defensive systems, Dacia, eastern Transylvania, watch-tower, illegal excavations, roads.

Abstract. A new small fortified site – Jigodin IV - dated to the 1st c. BC - 1st c. AD, was found in the vicinity of Jigodin Băi, near the town of Miercurea Ciuc, Harghita, Romania, in an area where on 1.5 km range, other three larger contemporaneous fortified sites were already known. Arguing for a functional division between the neighbouring fortified sites, the study interprets the new discovery as a fortlet or watch-tower enclosed by a ditch, part of the advanced defensive network of observation points and roads that sustained the military power of Jigodin II fortress, which, in turn, ensured the guard for the larger residential and craft centres from Jigodin I and III. The discovery is significant because it shows that also in the region of eastern Transylvania, like in Orăștie Mountains, the Dacians tribes occupied and controlled the territory in a complex manner, the military logic being mainly adjusted to the best naturally suited corridors for circulation through the landscape.

„TEZAUUL DE LA BUZĂU”

LIANA OȚA, SILVIU OȚA
(BUCUREȘTI - ROMÂNIA)

Cuvinte-cheie: tezaur, mormânt, Buzău, sarmați, Muntenia.

Rezumat: Despre piesele de aur descoperite pe teritoriul județului Buzău s-au scris mai multe articole. În lucrările de sinteză, accentul a fost pus mai ales pe furnizarea analogiilor, în timp ce descrierea pieselor părea să joace un rol secundar. Chiar și atunci când interesul s-a concentrat aproape exclusiv pe descrierea obiectelor, aceasta este inegală ca valoare, atenția maximă fiind acordată cerceilor sau inelului, în defavoarea aplicelor sau a pandantivelor. Rândurile care urmează au fost scrise mai ales ca o încercare de a depăși această discrepanță, printr-o descriere cât mai detaliată a tuturor pieselor, însoțită de o analiză a compoziției lor chimice. Proveniența pieselor dintr-un context funerar pare să fie ipoteza cu cele mai mari șanse de a se apropia de adevăr. Inventarul posibilului mormânt pare să fi fost valoros. Unui set de bijuterii compus din „cercei” și inel, poate și colier, i se mai adăugau și garnituri care împodobeau veșmântul.

“THE TREASURE OF BUZĂU”

LIANA OȚA, SILVIU OȚA
(BUCHAREST - ROMANIA)

Keywords: treasure, grave, Buzău, Sarmatians, Wallachia

Abstract: Several papers have been written about the golden items found in the area of Buzău County. The synthesis papers focused on analogies, while the description of the items seems to play a secondary role. Even for the papers almost entirely dedicated to the description of the items, this one is unequal as scientific value, due to the fact that maximum attention was paid to the earrings or the ring and the appliqués or the pendants were published without too many details. This contribution was written as an attempt to surpass this discrepancy, by publishing an accurate description of all the items and an analysis of their chemical composition. The assumption with the best chance to approach the truth seems to be that the items were grave-goods. The inventory of the supposed grave seems to have been a valuable one. Dress accessories could add to a set of jewelleries composed of “earrings” and ring, perhaps a necklace, too.

OPINII PRIVIND NECROPOLA DIN JURUL ROTONDEI DE LA ILIDIA. ÎNTREGIRI LA ARHEOLOGIA FUNERARĂ MEDIEVALĂ

DUMITRU ŢEICU (REŞIŢA - ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: necropolă, biserică rotundă, centru de putere, Banat, sec. XIII-XV.

Rezumat. Abordările ce le-am propus în ultima vreme, cu precădere privitoare la monumentele de arhitectură medievală de la Ilidia, au încercat să aducă în conul de lumină și să restituie o istorie a unui centru de putere medieval rămas nemeritat într-o penumbră.

Odată cu rotonda, în anul 1969, au fost identificate și înmormântări în jurul acesteia. Biserica rotundă a fost investigată în anii 1969 și 1972 și conservată *in situ* în anul 1974. Cimitirul din jurul rotondei a fost cercetat concomitent cu monumentul dar și în perioada următoare, în anii 1978-1980.

Cele circa 70 de morminte identificate ocupă o suprafață restrânsă în imediata vecinătate a spațiului din jurul rotondei. Cimitirul este astfel integrat într-un spațiu activ, în care se derula viața unei curți feudale, căci rotonda de la Ilidia era parte componentă a curții feudale nobiliare ridicate pe dealul Oblia. Mormintele erau dispuse în șiruri regulate în jurul bisericii rotunde.

Biserica de curte de la Ilidia-*Oblia* se înscrie într-o serie de opt biserici medievale din zid din Banat, cunoscute până la momentul actual, în preajma căreia s-au organizat cimitire. Alături de bisericile de curte de la Ilidia și Reșița și de cele parohiale de la Mehadia, Berzovia, Cârnecea, Obreja și Opațița, necropole s-au organizat și în preajma bisericilor mănăstirilor de la Cusici, Baziaș, Caransebeș. Monumentele ecleziastice invocate mai înainte aparțin în majoritate mediului ortodox și, deopotrivă, celui catolic, prin bisericile de la Opațița, Berzovia și a mănăstirii franciscane din Caransebeș.

În istoriografia românească practica depunerii defunctului cu brațele aduse cu palmele la claviculă a primit conotații etnice și confesionale. Mormintele cu această variantă rituală din Banat și câteva din Bărgan au fost considerate înmormântări bogomile și, ca atare, au fost atribuite unui grup de slavi veniți din Bulgaria și Serbia în secolele XII-XV.

Construcția identitară cu privire la „mormintele bogomile”, în opinia mea, este una extrem de șubredă, fără sustenabilitate documentară. Se afirmă explicit existența unor comunități mixte, etnic și confesional, în mediul feudal din Banat. Documentele medievale contrazic ferm însă o astfel de supoziție și ilustrează un permanent conflict în sec. XIV-XV între comunitățile de „hospites” stabilite atât în Banatul de câmpie cât și în zona montană din sud cu satele românești învecinate.

**OPINIONS CONCERNING THE NECROPOLIS
AROUND THE ROTUNDA FROM ILIDIA.
COMPLETIONS REGARDING
THE FUNERAL MEDIEVAL ARCHAEOLOGY**

DUMITRU ȚEICU (REȘIȚA - ROMANIA)

Keywords: cemetery, church rotunda, center of power, Banat, XIIIth-XVth centuries.

Abstract. The approach we proposed lately, especially regarding the monuments of medieval architecture from Ilidia, have tried to bring into attention and to return the history of a medieval center of power which has remained, until now, into an undeserved obscurity.

Together with the rotunda, in 1969 there were identified a number of funerals around it. The church rotunda has been investigated in 1969 and 1972 and preserved *in situ* in 1974. The cemetery around the rotunda was investigated concurrently with the monument, and also during the following years, between 1978-1980.

The 70 graves identified occupies a small area in the immediate vicinity of the space around the rotunda. The cemetery is thus integrated into an active space, which carried the life of a feudal court, because the rotunda of Ilidia has constituted a part of the feudal noble court built nearby, onto the Oblia hill. The graves were arranged in regular rows around the church rotunda.

The court church from Ilidia-*Oblia* is part of a series of eight medieval churches in Banat, known to the present date, around which cemeteries have been organized. Along with court churches from Ilidia and Reșița, and the parish ones in Mehadia, Berzovia, Cârnecea, Obreja and Opațița, cemeteries have also been organized around churches and monasteries in Cusici, Baziaș or Caransebeș. The above-mentioned ecclesiastical monuments mostly belong to the Orthodox confession, but also to the Catholic one, through such churches as the ones in Opațița, Berzovia, and the Franciscan monastery in Caransebeș.

In Romanian historiography, the practice of burying the defunct with his arms and palms brought up to the wishbone has been loaded with ethnic and religious connotations. Tombs with this variant of funerary ritual discovered in Banat and Bărăgan have been considered to be bogomile funerals and, as such, they were assigned to a group of Slavs who supposedly have come over from Bulgaria and Serbia during the 12th-15th centuries.

The identitary construction regarding the "bogomile graves" is, in my opinion, an extremely shaky one, and without solid documentary sustainability. It explicitly states the existence of mixed ethnic and confessional communities, in medieval Banat. Medieval documents not only contradict such a supposition, but they also firmly illustrate a permanent conflict, during the 14th-15th centuries, between the communities of "hospites" established in the Banat plains and the surrounding Romanian villages.

ELEMENTE DE CRONOLOGIE ALE TÂRGULUI MEDIEVAL TÂRGȘOR¹

ALIN ANTON (PLOIEȘTI - ROMÂNIA)

Cuvinte-cheie: Curte Domnească, Târgșoru Vechi, ev mediu, târg, biserică, necropole.

Rezumat. Vechiul târg medieval Târgșor este situat la aproximativ 8 km vest de municipiul Ploiești, teritoriul său fiind străbătut de pârâul Leaota.

Cercetarea arheologică în vechiul târg a început în 1956 când arheologul Gh. Cantacuzino a trasat prima secțiune în perimetrul Curții Voievodale.

Prima atestare documentară datează din 6 august 1413, când domnitorul Mircea cel Bătrân emite un privilegiu comercial acordat negustorilor brașoveni. Ruinele existente, dintre care se remarcă trei biserici, au tras atenția istoricilor și arhitecților. Investigațiile recente au adus noi date despre structurile și necropolele descoperite în târgul Târgșor. În lucrarea de față încercăm să prezentăm pe scurt câteva elemente de cronologie folosite în datarea târgului Târgșor.

CHRONOLOGICAL ELEMENTS OF THE MEDIÉVAL TOWN OF TÂRGȘOR*

ALIN ANTON (PLOIEȘTI - ROMANIA)

Keywords: Royal court, Târgșoru Vechi, Middle Ages, town, church, cemeteries.

Abstract. The old medieval town of Târgșor is located about 8 km west of Ploiesti; its territory is crossed by the Leaota River.

Archaeological research in the old fair began in 1956 when the archeologist Gh. Cantacuzino started the first trench in the perimeter of the Voievodal Court.

The first documentary attestation of the town of Târgșor dates from August 6, 1413, when the ruler Mircea the Elder issue a commercial decree which granted privileges to Brașov merchants. The existing ruins, from which were noticed those of three churches, attracted the attention of historians and architects. The recent investigations provided new data about structures and necropolis discovered in the old town of Târgșor. In present paper we try to briefly present some of the chronological elements used in dating the town of Târgșor.

**BISERICA DE LEMN DIN SATUL AMĂRĂȘTI,
COMUNA AMĂRĂȘTI, JUDEȚUL VÂLCEA***

**RODICA GABRIELA HERBEL
(RÂMNICU-VÂLCEA – ROMÂNIA)**

Cuvinte cheie: biserică de lemn, județul Vâlcea, Amărăști.

Rezumat. Această lucrare este o descriere detaliată a bisericii de lemn din Amărăști, comuna Amărăști, județul Vâlcea. Monumentele arhitecturii tradiționale suferă modificări continue. Bisericile de lemn au fost subiectul unor intervenții care, pe de o parte, au consolidat clădirile, dar, pe de alta, le-au accelerat ritmul de degradare. Analiza detaliată a stadiului de conservare a monumentului de la Amărăști urmărește să consolideze informațiile existente și să completeze cercetările deja realizate.

**THE WOODEN CHURCH OF AMĂRĂȘTI,
COMMUNE OF AMĂRĂȘTI, VÂLCEA COUNTY¹**

**RODICA GABRIELA HERBEL
(RÂMNICU-VÂLCEA - ROMANIA)**

Keywords: wooden church, Vâlcea County, Amărăști.

Abstract. The article is a detailed description of the wooden church of Amărăști, the village of Amărăști, Vâlcea county. The traditional architecture monuments suffer perpetual changes. The wooden churches were subject to some interventions which not only preserved the building but also accelerated the stage of its degradation. The detailed analysis of the conservation stage of the monument come to strengthen the existing information and complete the already done research.

CANTACUZINII DIN BAVARIA ÎN SECOLUL XIX

MIHAI SORIN RĂDULESCU
(BUCUREȘTI - ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: familia Cantacuzino, contele Josef Ludwig von Armansperg, Dimitrie Cantacuzino, omul politic și scriitorul Alexandru Cantacuzino, Bavaria, castelul Egg din Deggendorf, cancelarul Alexandru Gorceakov.

Rezumat. Mai puțin cunoscută, dar mai interesantă, ramura bavareză a Cantacuzinilor se trage din Cantacuzinii stabiliți în Moldova la începutul sec. al XVII-lea. Timp de aproape un secol și jumătate, moșia lor a fost la Deleni, în județul Iași. În 1792, Matei Cantacuzène-Deleanu, marele trezorier al Moldovei, proprietar a două palate mari în capitala moldovenească, a trecut în Rusia unde familia s-a remarcat la curtea imperială. Inrudiți cu mai multe familii nobile rusești – printre care Gorceakov și Giers – Cantacuzinii din această ramură au luat parte cu entuziasm la Războiul de Independență al Greciei. Dumitru Cantacuzino, căsătorit cu Sophie d'Armansberg, fiica contelui Joseph Ludwig d'Armansperg, primul ministru al Greciei la începutul anilor '30 ai sec. al XIX-lea, a întemeiat ramura bavareză a Cantacuzinilor care au moștenit trei castele și mai multe proprietăți în Bavaria.

DIE BAYERISCHEN CANTACUZENE IM XIX. JH.

MIHAI SORIN RĂDULESCU (BUKAREST - ROMANIA)

Mots-clé: les Cantacuzino, le comte Josef Ludwig von Armansperg, Dimitrie Cantacuzino, l'homme politique et l'écrivain Alexandru Cantacuzino, Bavière, château d'Egg à Deggendorf, le chancelier Alexandru Gorceakov.

Résumé. Moins connue mais intéressante, la branche bavaroise des Cantacuzène descend des Cantacuzène établis en Moldavie au début du XVIIIe siècle. Leur fief a été pendant presque un siècle et demi la terre de Deleni, dans le district de Jassy. En 1792, Matei Cantacuzène-Deleanu, grand trésorier de Moldavie, propriétaire de deux grands palais dans la capitale moldave, est passé en Russie où la famille s'est distinguée à la cour impériale. Apparentés à plusieurs grandes familles nobles russes – parmi lesquelles les Gorceakov et les de Giers – les Cantacuzène de cette branche ont pris part avec enthousiasme à la Guerre d'Indépendance de la Grèce. Dimitrie Cantacuzène, marié à Sophie d'Armansberg, fille du comte Joseph Ludwig d'Armansperg, premier-ministre de la Grèce au début des années '30 du XIXe siècle, a fondé la branche bavaroise des Cantacuzène qui ont hérité de trois châteaux et de plusieurs propriétés en Bavière.